



## ANTRAS SKYRIUS

Kėdė, stalas, lempa. Viršuje, baltose lubose, vainiko pavidalo reljefas, jo viduje tuščia, viskas užtinkuota, tarsi veidas su išimta akimi. Kadaise čia, matyt, kabėjo sietynas. Išlupo viską, ant ko būtų galima užnerti virvę.

Langas, dvi baltos užuolaidos. Po langu nišoje suolelis su maža pagalvėle. Pravėrus langą – plačiau jis neatsidaro – vidun ima plūsti oras ir pleventi užuolaidas. Galiu atsisėsti ant kėdės arba suolelio ir, susidėjusi ant kelių rankas, žiūrėti pro langą. Saulė taip pat patenka į kambarį ir krinta ant grindų – medinių, sudėtų iš siaurų lentų, smarkiai išblizgintų. Jaučiu vaško kvapą. Ant grindų kilimas – ovalus, rištas iš skiautelių. Mėgstamas jų akcentas: liaudies menas, archaika, moterų rankdarbiai, padaryti laisvalaikiu iš to, kas atlikę. Grįžimas prie senųjų vertybių. Ko neišmesi, tą panaudos. Manęs neišmetė. Kokia iš to nauda?

Ant sienos virš kėdės kabo paveikslas su rėmais, bet nejstiklintas: gėlių natiurmorto reprodukcija, mėlyni irisai, akvarelė. Gėlės dar neuždraustos. Kažin, ar kiekviena iš mūsų turi tokį pat paveikslėlį, tokią pat kėdę, tokias pat baltas užuolaidas? Kaip kareivinėse?

Įsivaizduokite, kad tarnaujate kariuomenėje, sakė Teta Lidija.

Lova. Viengulė, vidutinio kietumo čiužinys, uždengtas balta dygsniuota antklode. Lovoje nieko nevyksta, tik miegojimas arba nemiga. Stengiuosi nieko negalvoti. Dabar mintys, kaip ir visa kita, turi būti normuojamos. Yra nemažai dalykų, kuriuos reikia mesti iš galvos. Galvojimas riboja galimybes, o aš pasiryžusi ištverti. Aš žinau, kodėl mėlynų irisų akvarelė ant sienos nejstiklinta ir kodėl ne iki galo atsidaro langas, ir kodėl jis iš grūdinto stiklo. Ne pabėgimų jie bijo. Čia toli nenubėgsi. Jie bijo kitokių gelbėjimosi kelių – tų, kurie atsivers, kai tik kur rasi aštrią briauną.

Tai štai. Visais kitais atžvilgiais toks kambarys galėtų būti tinkamas kokio nors koledžo ne pačiam garbingiausiam svečiui apnakvindinti arba anų laikų gyvenimo aplinkybių spaudžiamai damai išnuomoti. Tokiai, kokios mes dabar esame. Mus taip pat prispaudė gyvenimo aplinkybės – tas, kurioms aplinkybės apskritai dar egzistuoja.

Tačiau kėdė, saulė, gėlės – į tai nenumosi ranka. Aš gyva, aš gyvenu, aš kvėpuoju, aš ištiesiu ranką delnu į saulę. Tai, kad esu čia, ne bausmė, o privilegija, kaip sakė Teta Lidija, be galo mėgstanti priešpriešas.

Skambina varpas, seikėjantis laiką. Laikas čia seikėjamas varpo dūžiais, kaip kadaise moterų vienuolyne. Kaip ir vienuolyne, čia tik keletas veidrodžių.

Atsikeliu nuo kėdės, ištiesiu į saulę kojas, apautas raudonais bateliais plokščiu padu – stuburui saugoti, ne šokiams. Raudonos pirštinės guli ant lovos. Paimu jas, maunuosi, pirštą po piršto. Viskas, išskyrus sparnelius man prie veido, raudona: mus ženklinanti kraujo spalva. Dukslus suknelės sijonas siekia kulkšnis, krūtinę dengia plati papetė, rankovės plačios. Balti sparneliai taip pat būtini, jie skirti tam, kad nieko nematytume, taip pat tam, kad nematytų mūsų. Man niekada netiko raudoni drabužiai, ne mano spalva. Pasiimu pirkinių krepšį, pasikabinu ant rankos.

Kambario durys – neprisiverčiu sakyti *mano* kambario – neužrakintos. Tiesą sakant, jos sandariai nė neužsidaro. Žengiu išvaškuotu koridoriumi, per vidurį nutiestas murzinai rausvas takas. Kaip keliukas per mišką, kaip kilimas po karalienės kojomis jis rodo man, kur eiti.

Takas pasisuka ir leidžiasi žemyn priekiniais laiptais, ir aš einu su juo, viena ranka laikydamosi turėklo – kadaise tai buvo gyvas medis, praėjusiam šimtmetyje ištektas, nuzulintas iki malonaus blizgesio. Pats namas vėlyvųjų Viktorijos laikų, privatus gyvenamasis namas, priklausęs didelei turtingai šeimai. Koridoriuje – stovintis laikrodis, šykščiai trupinantis laiką, o toliau durys į svetainę, arba svečių kambarį, su kūno spalvos apmušalais ir kitomis iškalbingomis smulkmenomis. Svečių kambarys, kuriame niekada nesisvečiuoju, tik stoviu arba klūpau. Koridoriaus gale virš lauko durų – vitražo arka: mėlynų ir raudonų gėlių.

Čia, ant prieškambario sienos, dar tebekabo veidrodis. Jeigu pasuku galvą taip, kad balti sparneliai abipus veido nukreiptų mano žvilgsnį į jį, lipdama laiptais žemyn jį matau – apvalų, sferinį kaip žuvies akis triumfą ir save pačią jame, nelyginant beformį šešėlį, kažkieno karikatūrą, heroję iš pasakos raudonu apsiaustu, nerūpestingai ir nenumaldomai artėjančią prie lemtingos akimirkos. Vienuolė kruvinu abitu.

Laiptų papėdėje – stovas skrybėlėms ir skėčiams, tekinto medžio, su ilgais švelniai į viršų užsiriečiančiais ragais lyg besiskleidžiančiais paparčio lapais. Jame keletas skėčių: juodas Vado, mėlynas – Vado Žmonos ir dar vienas, skirtas man, – raudonas. Aš neimu raudonojo skėčio, nes pro langą mačiau šviečiant saulę. Kažin, ar Vado Žmona savo kambaryje? Ji ne visada tenai. Kartais girdžiu ją vaikstant pirmyn ir atgal, vienas žingsnis sunkus, kitas lengvesnis, paskui švelnus lazdelės stuktelių žaidimas per murzinai rausvą kilimą.

Einu koridoriumi, pro svetainės duris, pro duris, vedančias į valgomąjį, atidarau duris koridoriaus gale ir įeinu į virtuvę. Čia jau nebekvepia baldų vašku. Rita virtuvėje, ji stovi prie stalo baltu emaliuotu apsilupinėjusi viršumi. Ji kaip paprastai vilki Mortos suknelę, blausiai žalią, kaip anų laikų chirurgų chalatai. Suknelė panaši į mano, ilga ir uždara, ant viršaus prijuostė su antkrūtine, bet nei balto kyko, nei sparnelių. Eidama į gatvę ji užsideda kyką, bet niekam per daug nerūpi, ar kas pamatys Mortos veidą. Iki alkūnių paraitotos suknelės rankovės apnuogina rudas rankas. Ji kepa duoną – mušnoja tešlą paskutiniu minkymu, paskui lipdo kepaliukus.

Pamačiusi mane Rita linkteli – sunku pasakyti, ar sveikindamasi, ar duodama suprasti, kad mane mato, – nusibraukia miltuotas rankas į prijuostę ir ima raustis stalčiuje talonų knygelės. Suraukusi antakius plėšteli tris talonus ir paduoda man. Jos veidas būtų geraširdiškas, jeigu

šypsotųsi. Nors ji nepyksta ant manęs, tik nepritaria raudonai suknelei ir viskam, ką ji simbolizuoja. Ji mano, kad nuo manęs galima kuo užsikrėsti ar kad nešu nelaimę.

Kartais pasiklausau už uždarytų durų, nors anksčiau niekada to nedarydavau. Neilgai, bijau būti pričiupta. Kartą, beje, nugirdau, kaip Rita sakė Korai, kad ji taip, kaip aš, nesižemintų.

Niekas tavęs ir neprašo, atšovė jai Kora. Na, o jeigu paprašytų, kažin ką gi darytum?

Važiuočiau į Kolonijas, pasakė Rita. Jos gali rinktis.

Pas Nemoteris, mirti iš bado ar dar dievaižin ko? Nenusišnekėk.

Jos gliaudė žirnius. Pro praviras duris girdėjau, kaip kieti žirniai dunksi į metalinį dubenį. Girdėjau, kaip Rita sumurmėjo ar atsiduso nepatenkinta, o gal pritardama.

Šiaip ar anaip, pridūrė Kora, visa tai jos daro dėl mūsų, taip bent sakoma. Jeigu man nebūtų perrišti kiaušintakiai, gal ir aš būčiau atsidūrusi jų vietoje, na, jeigu būčiau, pavyzdžiui, dešimčia metų jaunesnė. Ne taip jau joms ir blogai. Tikrai nepersidirba.

Ji tai jau tikrai nesikeistų su manim vietomis, pasakė Rita, ir aš atidariau duris. Jų veido išraiška buvo tokia, kokia visada būna moterų, užtikėtų apkalbinėjant: sutrikusi, bet drauge įžūloka, lyg jos būtų buvusios teisios. Tą dieną Kora su manimi elgėsi maloniau negu paprastai, o Rita buvo dar labiau paniurusi.

Šiandien, nors Ritos veidas buvo neįskaitomas, o lūpos kietai sučiauptos, aš norėjau pasilikti čia, virtuvėje. Gal ateitų Kora su citrinmedžių aliejaus buteliu ir dulkių šluotele, o Rita išvirtų kavos – Vadų namuose vis dar verdama tikra kava – ir mes sėdėtume prie Ritos stalo, nors jis yra visai ne Ritos, kaip ir stalas mano kambaryje, ir šnekučiuotumės apie skausmus ir maudulius, apie ligas, kojas, nugaras ir įvairiausius klastingus pokštus, kurių prikrečia mūsų kūnai nelyginant nepaklusnūs vaikai. Linkčiotume galva į taktą viena kitos žodžiams, duodamos suprasti: o taip, ir man taip būna. Keistumės receptais, stengdamosi pranokti viena kitą savo kūniškomis negalėmis; guostumės tyliai, švelniais minoriškais ir gedulingais balsais kaip balandės ant stogo lietvamzdžio. *Suprantu tave*, murmėtume. Arba – kaip dar ir dabar kartais senesni žmonės gražiai pasako: *tu pagavai mano mintį*, lyg mintis būtų skraidantis paukštis. Tokia juk ji ir turėtų būti, tokia ir yra.

Kaip anksčiau nekėsdavau tokių pokalbių! O dabar ilgiuosi. Vis dėlto tai bendravimas. Tam tikri mainai.

O gal šiek tiek paliežuvautume. Mortos daug žino, jos pasikalba, perduoda slaptas naujienas iš vieno namų į kitus. Kaip ir aš, jos, be abejo, klausosi prie durų ir moka matyti net nuleidusios akis. Kartais nugirsdavau jas ką nors apšnekant, pagaudavau jų tylaus pokalbio nuotrupas. *Negyvagimis, baigta*. Arba: *Bedė jai virbalu, tiesiai į pilvą. Pavydas užgraužė*. Arba piktdžiugiškai: *Su klozeto valikliu. Suėjo kuo gražiausiai, nors, atrodytų, skonį juk turėjo pajusti. Matyt, gerai buvo prilupęs. Bet jie mikliai ją išaiškino*.

Arba padėčiau Ritai kepti duoną. Sukiščiau rankas į stangrą šiltą minkštimą, taip primenantį kūną. Aš trokštu ką nors liesti, ką nors kita, ne audinį ar medieną. Trokštu nusikalsti lietim.

Net jeigu paprašyčiau, net jeigu šitaip nusižengčiau padorumui, Rita man neleistų. Ji bijotų. Mortai nedera broliautis su mumis.

*Broliautis* reiškia *elgtis kaip su broliu*. Lukas man taip aiškino. Jis sakė, kad nėra tokio žodžio, kuris reikštų *elgtis kaip su seserimi*. Turėtų būti seseriautis. Tai buvo jo mėgstama tema. Žodžių daryba, neįprasta vartosena. Aš erzindavau jį, vadindavau pedantu.

Paimu talonus iš atkištos Ritos rankos. Ant jų pavaizduota, kurį į ką galima išmainyti: dvylika kiaušinių, gabalėlis sūrio, rudas daiktas, reiškiantis kepsnį. Įsikišu talonus į užtrauktuku užsegamą kišenę ant rankovės, kur laikau leidimą.

– Paprašyk duoti šviežių kiaušinių, – sako ji. – Kad nebūtų, kaip praeitą kartą. Ir žiūrėk, kad višta būtų jauna. Pasakyk, kam perki, tada labiau pasistengs.

– Gerai, – sakau. Nesišypsau. Kam gundyti ją draugyste?